

PROTESTAN REFORMU

1400'lü yılların başında batı dünyasında ortaya çıkan klasik Yunan ve Roma kültüründen ilham alınarak başlatılan kültürel bir hareket olan Rönesans'ın baş patronu Roma piskoposu olan papanın liderliğindeki batı Kilisesiydi.

Rönesans kapsamında Roma şehrini baştan aşağı yenileme çalışmaları başlatılmış, şehre Aziz Petrus bazilikası gibi devasa kilise, manastır ve diğer dini içerikli binalar yapılmaya başlanmıştı.

Kilise tüm bu projeleri finanse etmek için kendisine bağlı prenlere yeni vergiler koymakla yetinmemiş. Günahkarlara günahlarını itiraf edebilme hakkı elde edebilmeleri için “**endüljans**” adı verilen bir çeşit af belgesi satmaya başlamıştır.

Ortaçağda sadece dini değil aynı zamanda siyasi nüfuz da kazanan papalık kurumunun ve buna bağlı olarak din adamlarının dinsel konumlarının yanında

siyasi ve dünyevi amaçlar peşinde koşması ve bir takım maddi çıkarlar temin etmek için halkın dini duygularını istismar etmeleri

- Hristiyan toplumunda Kilisesinin artık reforme edilmesinin zamanının geldiği kanısının uyanmasına sebebiyet vermiştir

1500'lü yılların başından itibaren batı Hristiyan dünyasında bazı önemli reformcular kendilerini göstermeye başlamıştır.

Bunların fikirleri doğrultusunda da Hristiyanlık bünyesinde yeni mezhepler ortaya çıkmıştır.

Martin Luther (1484-1546):

Kendinden önce Kiliseyi reforme etme düşüncesiyle ortaya çıkan ancak başarılı olamayan John Wycliffe ve Jan Hus gibi Luther'de

kutsal kitap temelli bir reform hareketi başlatmıştır.

Luther'in reform çağrısı şu üç Latince sloganla özetlenmektedir:

- *Sola scriptura, sola fides, sola gratia.*

Sola scriptura,

Kilisenin doktrin, ibadet ve ahlaki kuralları sadece kutsal kitaba dayandırması gerektiği ve kutsal kitap dışında başka bir kaynağı otorite kabul etmemesi ilkesidir.

Sola fides ilkesi ise kurtuluşun iyi bir hayat yaşamak veya iyi amellerde bulunmakla değil, kişinin İsa-Mesih'e mutlak imanı ile olacağını ifade etmektedir

Sola gratia ilkesi de kurtuluşun kazanılan bir şey değil, Tanrının inayetiyle elde edilen bir hediye olduğu anlamına gelmektedir. Buna göre kişi ne kadar iyi eylemde bulunursa bulunsun ne kadar ahlaklı ve erdemli olursa olsun Tanrının inayetini elde etmeden kurtuluşa ulaşması mümkün değildir.

Luther'in bu fikirleri beraberinde bir takım sosyal ve siyasi devrimleri de getirmiştir. Örneğin

Luther, kutsal kitabın mutlak bağlayıcılığına ve buna bağlı olarak bireylerin sorumluluğu ve otoritesine/hakimiyetine vurgu yapmakla

- papanın mutlak otoritesi ve azizlere hürmet/saygı gibi Katolik Kilisesinin pek çok fikrine ve yetkisine meydan okumuştur.

Luther, Kutsal kitabın Kilisenin tek ve mutlak başının İsa-Mesih olduğunu beyan ettiğini ileri sürerek

- Papanın mutlak hakimiyetine karşı çıkmıştır.

Luther, bir Hıristiyan'ın Tanrıyı memnun edecek şekilde yaptığı her işin Tanrı'dan olduğunu ileri sürerek

- Tanrıyı memnun eden her işin bir anlamda ibadet olduğunu ima etmek suretiyle manastır yaşamına da karşı çıkmıştır.

Luther'e göre

- Nasıl ki bir rahip ibadetle meşgul olarak tanrıyı memnun ederse bir marangoz, bir çiftçi veya başka bir meslek sahibi de işinin gereğini yapmak suretiyle tanrıyı memnun eder.

Luther'in bu fikirleri pek çok rahip ve rahibenin manastırları terk ederek normal yaşama geri dönmelerine yol açmıştır.

Mahalli idareciler Luther'in fikirlerini kendi siyasi çıkarları açısından son derece faydalı bulunca Papalık karşısında Luther'e destek olmuş ve bu şekilde onun fikirlerinin Avrupa halkları arasında süratli bir şekilde yayılmasına katkı sağlamıştır.

Luther,

- Papalık kurumunu ve manastır yaşamını bu şekilde tenkit edince doğal olarak Papalık tarafından aforoz edilerek hakkında ölüm emri çıkarılmıştır.

Mahalli idareciler Katolik Kilisesinin gücüne karşı Luther'i korumakla aslında kendi siyasi güçlerini korumuş oluyorlardı.

Yaşanan bu gelişmeler üzerine Luther'in fikirlerinden etkilenen reform yanlıları Katolik Kilisesinin baskısından korunmak için reformculara destek veren idarecilerin bölgelerine göç edince

Katolik Kilisesinden ve onun hakim olduğu kutsal Roma İmparatorluğundan kurtulup bağımsızlık elde etme amacı taşıyan bu savaşlar

Avrupa tarihinde "din savaşları" olarak bilinen binlerce Hristiyanın ölümüyle sonuçlanan kanlı çatışmalar kaçınılmaz olmuştur.

16. ve 17. yüzyıllarda yoğun olarak Fransa, Almanya, İsviçre ve İngiltere'de vuku bulmuştur.

ULRICH ZWINGLI (1484-1531):

Luther'in çağdaşı olan Zwingli, reformcu fikirleri Zürich'e taşıyarak reformun Almanya dışında da kök salmasına önemli katkılar yapmıştır.

Komşu İsveç kantonlarının saldırılarına karşı Zürich şehrini korurken öldürüldüğü için reform çalışmaları sekteye u rasa da taraftarları üzerindeki etkisinden dolayı onun reformasyona etkisi varlığını sürdürmüştür.

Luther'den sonra en çok tanınan ve görüşleriyle Reformasyon sürecine büyük katkılar yapan bir diğer önemli reformcu da İsveç'in diğer bir önemli kenti olan Cenevre'nin reformcu lideriydi **John Calvin'dir**. (1509-1564).

Zwingli ve Calvin reformu Luther ve taraftarlarından bir adım daha ileri taşımıştır.

Hem Zwingli hem de Calvin tıpkı Luther gibi tüm Hristiyan ibadet ve uygulamalarının kutsal kitaba dayanması gerektiği üzerinde ısrar etmektedir.

Calvin'in temel fikirlerini şu şekilde özetleyebiliriz

(1) Papanın otoritesini mutlak surette reddetmektedir.

(2) Piskoposluk kurumunu ilga ederek kiliselerin yaşlılar heyeti tarafından idare edilmesi şeklinde yeni bir sisteme öncülük etmiştir.

(3) Aklanmanın sadece imanla mümkün olacağını savunmuştur. Calvin'in reformlarını kabul eden Hristiyanlar Kilise ibadetlerinde kutsal kitap okumalarına ve vaazlara ağırlıklı olarak yer vermektedir.

- Zwingli ve Calvin tarafından başlatılan reform hareketi İsviçre'den Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere ve İskoçya'ya ve daha sonra da Amerika'ya kadar yayılmıştır.
- Calvinistler farklı yerlerde farklı adlarla anılmışlardır.
 - Örneğin Fransa'da Huguenotlar,
 - İskoçya'da Reformcular ve Presbiteryenler,
 - İngiltere'de ise Puritanlar olarak isimlendirilmişlerdir.

Hangi ad altında
olursa olsun
Calvinistler
gittikleri yerlere

inananların
bireysel
sorumluluğu

eğitime özel önem verilmesi gibi fikirleri
taşımış ve bunların gelişmesine öncülük
etmiştir.

Calvinistlerin bir
başka özelliği de

disiplinli bir
yaşama,

kişisel
dindarlıđa

katı bir ahlaka özel
önem vermeleridir.

Calvinistlerin bu özellikleri
“Protestan iş ahlakının”
gelişmesine yol açmıştır.

Calvin'in öğretisi batı
dünyasında kapitalist
ve demokratik
fikirlerin gelişmesine
önemli katkılar
yapmıştır.

Zwingli ve Calvin iyi eğitim almış reformcular olduğundan bunların öncülük ettiği reformcu hareketler de pastörlerinin iyi eğitilmiş olmasını arzu ettiğinden eğitime özel bir önem vermiş ve bunun için de binlerce kolej ve üniversite kurmuştur.

Örneğin
günümüzde
üniversite
olan
Amerika'daki
en eski kolej
olan Harvard
Püritanlar
tarafından
kurulmuştur.

Reformasyon döneminde savunduğu fikirlerle Katolik Kilisesinden uzaklaşma anlamında Luther, Zwingli ve Calvin'den çok daha ileri gittiği için "radikal reformcular" olarak adlandırılan kişiler de vardır.

Bu radikal reformcular

- günümüzde oldukça normal kabul edilen ancak dönemlerinde halk üzerinde şok etkisi yapan fikirler ileri sürmüştür.

Radikal reformcu grupların en önde geleni adları “yeniden vaftiz olanlar” anlamına gelen *Anabaptistlerdir*.

Bu grup mensupları vaftizin bebeklikte değil, yetişkinlikte olması gerektiği çünkü kutsal kitap da vaftizin bebeklikte yapıldığına dair bir ifade veya bir vaftiz örneği yer almamaktadır.

Anabaptistlere göre kilise üyeliği inancı kendisine meslek edinen kimselere açık olmalıdır.

Bu grup mensupları Kilise ve devletin kesin sınırlarıyla birbirinden ayrı olması gerektiğini savunmaktadır.

Anabaptistler erken dönem
Hristiyanlarının yaşam şekillerini
kendilerine örnek aldığından

silah taşımayı,

ant içmeyi,

devlet okullarında
okumayı,

modern teknolojiyi
kullanmayı

moda elbiseler giymeyi
reddederler.

Amişler,
Mennonitler
ve
Hutteritler
Anabaptistle
rin alt
kollarını
oluşturmakt
adır.

Anabaptistler
savunduğu bu
aşırı fikirlerden
dolayı

hem Katolik
hem de ana
gövde
Protestanlar
tarafından
heretiklikle
suçlanmış ve
bundan dolayı
da
marjinalleştiril
miştir.

İngiltere’de başlayan reform hareketinin teolojik nedenleri yanında siyasi sebepleri de vardı.

Papa, dönemin İngiliz kralı VIII. Henry’nin evliliğini sona erdirmeye/eşinden boşanma talebini reddedince İngiliz toplumunda alttan alta kaynayan Kiliseyi reforme etme talepleri iyice gün yüzüne çıkmış

Reformcu Thomas Cranmer (1448-1556) bir çok konuda Katolik geleneğiyle benzerlik arz ettiğinden bu gelenekten çok farklı olmayan İngiliz Kilisesini kurdu.

Kral Henry’nin 1534 yılında papanın otoritesini reddedip Katolik geleneğinden kendini kopararak İngiltere’deki kilisenin en yüksek otoritesi ilan etmesi Hristiyan dünyada Katoliklikle Protestanlık arasında Anglikanizm adlı yeni bir kilisenin doğuşuna yol açmıştır.

Bu durum İngiltere'deki reformcularla Katoliklikten yana olanlar arasındaki kavgayı yatıştıracağına daha da artırdı

Kral VIII. Henry'nin kızı kraliçe Mary (1516-1558) gibi Katolikliğe tekrar dönmek isteyenlerle Kraliçe I. Elizabeth (1533-1603) gibi bağımsız bir kilise olarak kalmayı tercih edenler arasında kanlı çatışmaların çıkmasına yol açmıştır.

Sonunda

- I. Elizabeth döneminde iki taraf arasında bir uzlaşmaya varılarak İngiliz Kilisesinin Katoliklikten bağımsız bir kilise olduğu tescil edildi.

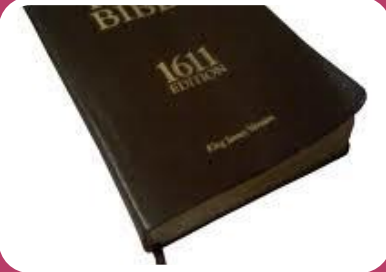
Bu olayı müteakiben 1548 yılında İngiliz Kilisesinin dua ve ibadet yapısını standart bir yapıya kavuşturan *Ortak Dua Kitabı* Thomas Cranmer tarafından yazıldı.

Bu eser hala İngiliz Kilisesinin ve bu kiliseyi bünyesinde barındıran Anglikan Kilisesinin temel eseri konumundadır.

Anglikan Kiliselerinin birliğini sağlama yönünde 1563 yılında kaleme alınan ve geçerliliğini hala koruyan bir başka eser de

- Anglikan geleneğinin temel inançlarının yer aldığı *Otuz Dokuz Madde* olarak bilinen eserdir.

İngiliz reformasyonunun bir diğer önemli özelliği de 1611 yılında ilk yetkili ortak İngilizce kitabı mukaddes tercümesinin yayımlanmasıdır.

Bu eser

- kral I. James'in desteğiyle yapıldığından yaygın olarak *Kral James Kutsal Kitabı* (King James Bible) olarak bilinmektedir.

- İngiltere'deki reform hareketinin yol açtığı Anglikan geleneği zamanla bazı bölünmelere sahne olmuştur.
- Örneğin
 - **Anglikan Kilisesinden ayrılarak reformu daha ileri aşamalara taşıyan iki önemli grup Anapabtistlerden önemli derece etkilenen Kongregasyonalistler ve Baptistlerdir.**
 - **Kongregasyonalistler mahalli kiliselerin piskoposlardan veya siyasi idarelerden tamamıyla bağımsız olmasını savunmaktadır.**
- Bu akıma göre
 - her kilise/cemaat diğerlerinden bağımsız müstakil bir organ olarak kabul edilmelidir.
- Kongregasyonalistler tıpkı Anabaptistler gibi kiliseyi kendini kiliseye adayan kişilerin oluşturduğu bir birliktelik olarak görmektedir.
- İngiltere'de baskı ve zulüm gören Kongregasyonalistler dini özgürlük elde etmek için önce Hollanda'ya daha sonra da Amerika'ya göç etmek zorunda kalmıştır.

Baptist kilise ise Hollanda'dan İngiltere'ye geri dönen İngiliz mülteciler tarafından 1612 yılında ayrı bir kilise/cemaat olarak ortaya çıkmıştır

Bu kilise mensupları Kutsal kitabın literal olarak doğruluğunu ve yetişkin vaftizini savunmaktadır.

Tıpkı Anabaptistler gibi Baptistler de kilise ve devletin mutlak olarak birbirinden ayrılması gerektiği hususunda ısrarcıdır.

Baptistler de tıpkı diğer ayrılıkçı gruplar gibi 1689'daki Hoşgörü Kanununa kadar Anglikanlar ve devlet idaresi tarafından baskı ve zulüm görmüştür.

Baptist kiliseler temelde birbirlerinden bağımsız olmasına rağmen eğitim, misyon ve sosyal yardım işlerini daha iyi organize etmek için ortak hareket etmektedir.

Baptist kiliselerde piskopos ve resmi inanç bildirgeleri yoktur.

Baptistler kutsal kitabın yetkinliği üzerinde vurgu yapmakta ve evanjelizm ve misyon çalışmalarına büyük önem vermektedir.

Bu özellikleri Baptistlerin günümüzde en büyük ve en etkili Protestan grup haline gelmesine yol açmıştır.

KUVEYKIRLAR

İngiliz reformasyonu içinde ortaya çıkan bir başka ayrılıkçı grup da “Dostlar Cemiyeti” olarak da bilinen *Kuveykırlar*’dır.

Bu grubun öncülüğünü George Fox (1624-1691), Margaret Fell (1614-1702) ve benzeri düşünceye sahip kişiler yapmışlardır.

Bu grup mensupları genel olarak

- Mesih’in ruhani nuru/aydınlığı
- Tanrı’nın vahyinin her bireyin bilincinde yer aldığı üzerinde durmaktadır.

Kuveykırlar, din adamları sınıfını ve resmi ibadet törenlerini reddetmekte ve kiliseler yerine “toplantı evleri” adını verdikleri mekanlarda bir araya gelmektedir.

Erkek ve kadınların mutlak eşitliğini savunan bu grup mensupları ortaya çıkışlarından itibaren kölelik ve her türlü ayrımcılığa karşı çıkmıştır.

18. yüzyılda Protestan hareket içinde yaşanan pek çok gelişme yeni dini grupların/kiliselerin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Kutsal kitap talimine özel bir önem veren Methodizm

- kısa sürede önce İngiltere'nin belli başlı şehirlerinde yayılma imkanı bularak kendine özgü kiliseler inşa etmiş ve daha sonra da İskoçya, Galler ve Amerika'da yayılmıştır.

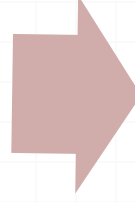
Bu çerçevede ortaya çıkan grupların en önemlilerinden biri *Metodist harekettir.*

Hristiyan mesajının herkese ulaştırılması gerektiği düşüncesinden hareket eden Methodizm

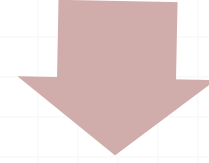
- kurduğu güçlü rahiplik ve misyon teşkilatıyla özellikle yoksul, hasta, bakıma muhtaç ve mahkumlar üzerinde oldukça etkili olmuştur.

İngiltere'de Anglikan rahip **John Wesley'in** (1703-1791) görüşleri çerçevesinde evanjelik bir hareket olarak başlayan Methodizm kısa sürede gelişmiş ve dünya çapında yaygınlık kazanmıştır.

Reformasyon döneminde Avrupa'da gün yüzüne çıkan yeni dini grupların yaşanan göçlerle Amerika'ya taşınması üzerine 19. yüzyılda Amerika coğrafyasında hakim olmaya başlayan kutsallık hareketi 20. yüzyılın en önemli dini hareketi olan Pentakostal Kilisenin doğuşuna zemin hazırlamıştır.

1901 yılında Amerika'nın Kansas eyaletinin Topeka kentinde ortaya çıkan ve zamanla tüm dünyaya yayılan Pentakostal hareketin temel hareket noktası Methodist hareketin lideri John Wesley'in kişinin Tanrı'nın inayetiyle sevgide mükemmelleşeceği yönündeki inancıdır.

Bu hareket adını Yeni-Ahit'in Resullerin İşleri kitabında anlatılan Kutsal Ruhun ilk Hristiyanların/havarilerin üzerine indiği/döküldüğü ve bu sayede onların çeşitli dillerde konuşmaya başladıkları *Pentekost* gününden almaktadır.

DİNLER TARİHİ,
HİKRİSTİYANLIK

Pentakostalizm temel olarak Kutsal Ruhun gücü ve bu gücün mucizeler, ilahi olarak şifa verme, kötü ruhları kovma ve yabancı dillerde konuşma gibi tezahürleri üzerine vurgu yapmaktadır.

Kurduğu güçlü misyon teşkilatlarıyla tüm dünya çağında yoğun misyonerlik faaliyetleri yürüten Pentakostallar kısa sürede hemen her ülkede yayılma imkanı bulmuştur.

Pentekostallar temel olarak toplumda gözlenen ahlaki yozlaşmalar ve adaletsizlikler karşısında,

bireylerin kişiliklerinin ihtida ve Ruh vaftizi sayesinde geliştirilebileceği;

toplumsal kaos ve ahlaki yozlaşma ortamıyla zaten işaretleri ortaya çıkan İsa Mesih'in ikinci gelişi sayesinde ise ideal bir topluma ulaşılacağını savunmaktadır.

Katolik Reformasyonu

Kuruluşundan itibaren Katolik gelenek bünyesinde pek çok reform hareketi ortaya çıkmıştır.

Bu reform hareketlerinin en etkiliisi 1054'deki büyük bölünmeden sonra Hristiyanlık bünyesinde Protestan hareketin ortaya çıkmasına sebebiyet veren Luther'in öncülüğünde başlatılan reform hareketidir.

Başlangıçta Katolik geleneğini reforme etmek için yola çıkan Luther ve benzeri fikre sahip reformcular zamanla bu geleneğin dışına çıkıp yeni bir hareketin ortaya çıkmasına öncülük edince

Katolik Kilisesi hem ortaya çıkan Protestan harekete bir yanıt olarak hem de kendi iç sorunlarına çözümler bulmak için "karşı reform" olarak bilinen bir reform hareketi başlatmıştır.

Bu reform sürecinin en önemli olayı 1545-1563 yılları arasında düzenlenen ve Katolik Kilisesi adına önemli kararların alındığı Trent konsilidir.

Bu konsilde

- daha fazla Katoliğin Protestan hareketten etkilenecek Katolik geleneği terk etmemesi
- Kilisenin birliğini sağlamak için papaya, piskoposlara ve rahiplere olağanüstü yetkiler verilmiştir.

Katolik teolojisi ve kilise uygulamaları yeniden düzenlenmiş ve *Mass* ayini temel Katolik ibadet olarak teyit edilmiştir.

Bu konsilde Kitabı Mukaddes'in Latince tercümesi olan *Vulgate* Katolik Kilisesi için resmi kutsal kitap tercümesi olarak kabul ve ilan edilmiştir.

Trent konsilinde alınan Katolik geleneği yenileme kararları doğrultusunda

- çocuklar için Katolik okulları kurulmuş ve Katolikliđi tüm dünyada daha etkin kılmak için misyon anlayışı yenilenmiştir.

Trent konsili sonrası başlatılan misyon çalışmalar çerçevesinde

- Latin Amerika,
- Asya,
- Hindistan
- Afrika'ya ilk Katolik misyonerler gönderilerek yoğun bir Hıristiyanlaştırma kampanyası başlatılmıştır.

